

Olsztyn, 2026-06-07

12.06.2026

Wpłynęło dnia

dr hab. Antoni Grzybek, prof. UWM

Instytut Sztuk Pięknych, Wydział Sztuki,

Nr 1245

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

w Olsztynie

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ PANI MARTY KWIATEK

w związku z postępowaniem doktorskim w dziedzinie: sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki prowadzonym przez Radę Dyscypliny Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Promotorem rozprawy jest dr hab. Stefan Paruch, prof. APS, a promotorem pomocniczym dr Jarema Drogowski.

W dniu 28.04.2026 r. zostałem powołany w skład komisji doktorskiej do przeprowadzenia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora mgr Marty Kwiatek wraz z powierzaniem mi funkcji recenzenta w powyższym postępowaniu.

W dniu 11.05.2026 r. listem poleconym otrzymałem pismo powołujące wraz z wymaganymi dokumentami oraz rozprawą doktorską w formie papierowej. Dodatkowo drogą elektroniczną przesłano mi portfolio i album wystawy recenzowanego projektu.

Recenzję piszę na podstawie otrzymanej dokumentacji.

Dorobek artystyczny

Analizując życiorys, portfolio i dokumentację twórczą stwierdzam, że Pani mgr Marta Kwiatek

jest w pełni świadomą i konsekwentnie rozwijającą się artystką.

Marta Kwiatek należy do grona najważniejszych popularyzaterek współczesnej serigrafii w Polsce. Jej wieloletnia działalność artystyczna, edukacyjna i społeczna przyczyniła się do ugruntowania sitodruku jako medium funkcjonującego równocześnie w obszarze sztuki, projektowania i praktyk wspólnotowych. Autorka licznych wystaw, publikacji, instalacji i działań partycypacyjnych, od lat rozwija autorską metodę pracy opartą na współtworzeniu, wymianie wiedzy i eksperymencie. Jako kierowniczka pracowni sitodruku i rysunku w School of Form oraz współzałożycielka Kwiaciarni Grafiki wywarła istotny wpływ na edukację kolejnych pokoleń twórców oraz rozwój środowiska serigraficznego w Polsce.

W szerokim spektrum działalności artystycznej Marty Kwiatek można zaobserwować konsekwentny proces krystalizowania się zainteresowań twórczych wokół obszarów wzajemnie się przenikających: typografii, ilustracji oraz sitodruku. To właśnie w tych dziedzinach, rozwijanych równolegle na poziomie koncepcyjnym i warsztatowym, ujawnia się stopniowo coraz większa spójność jej praktyki artystycznej oraz wyrazistość autorskiego języka formalnego.

Rozwojowi temu towarzyszy równie istotny wymiar społeczny. Marta Kwiatek przeszła drogę od uczestniczki i inicjatorki działań artystycznych do autorki projektów aktywizujących, prowadzącej warsztaty i tworzącej przestrzenie sprzyjające twórczej wymianie doświadczeń. Szczególnym przykładem tej postawy jest założona przez nią pracownia sitodruku Kwiaciarnia Grafiki, która zajmuje dziś ważne miejsce nie tylko na mapie warszawskiego środowiska artystycznego. Jej znaczenie wykracza poza wymiar organizacyjny czy usługowy. Pracownia funkcjonuje przede wszystkim jako miejsce spotkania różnych pokoleń i doświadczeń twórczych – przestrzeń, w której uznani artyści i osoby rozpoczynające swoją drogę artystyczną mogą współuczestniczyć w procesie pracy, wymiany wiedzy i doskonalenia rzemiosła.

Mam świadomość wymogów obiektywizmu związanych z procedurą akademicką, jednak nie sposób pominąć faktu, że działalność Kwiaciarni Grafiki obserwuję od wielu lat. Ta perspektywa pozwala dostrzec nie tylko konsekwencję rozwoju artystki, lecz także trwałość wartości, które pozostają obecne w jej praktyce twórczej. Dobrym przykładem jest projekt „Seria Zło” – cykl sitodrukowych kolaży wykorzystujących przedruki, nieudane odbitki oraz wielokrotne przetworzenia istniejących realizacji.

Na pierwszy rzut oka mogłoby się wydawać, że wykorzystanie sitodruku do zadrukowywania tekstyliów stanowi rozwiązanie oczywiste. W przypadku Marty Kwiatek mamy jednak do czynienia z przedsięwzięciem o znacznie większej skali i ambicji. Powstały zbiór ponad czterystu realizacji świadczy nie tylko o wysokich kompetencjach warsztatowych, świadomości technologicznej i precyzyjnym operowaniu materiałem drukarskim. Przede wszystkim ujawnia cechę znacznie trudniejszą do osiągnięcia: swobodę i lekkość wynikającą z pełnej kontroli nad językiem graficznym. W kontekście współczesnej kultury wizualnej, zdominowanej przez automatyzację i powtarzalność rozwiązań formalnych, wartość ta wydaje się szczególnie istotna.

Przywołuję ten przykład nie ze względu na jego popularny czy użytkowy wymiar, lecz dlatego, że pokazuje on zdolność artystki do przekraczania tradycyjnych ram funkcjonowania

grafiki. Jej realizacje nie wymagają instytucjonalnego kontekstu ani galeryjnej oprawy, aby zachować swoją siłę oddziaływania. Funkcjonują w codziennym obiegu, pozostając jednocześnie pełnoprawnymi wypowiedziami artystycznymi.

Podobną postawę odnaleźć można w działalności ilustratorskiej Marty Kwiatek. Jako autorka i współautorka książek dla dzieci operuje językiem wizualnym oszczędnym, syntetycznym i zarazem komunikatywnym. Tworzone przez nią ilustracje wykorzystują charakterystyczne właściwości sitodruku, zachowując jednocześnie lekkość oraz poczucie humoru. Z perspektywy współczesnej kultury wizualnej jest to szczególnie cenne. W epoce dominacji ekranów i cyfrowych interfejsów materialny wymiar druku, fizyczna obecność papieru oraz ślad pozostawiony przez farbę stają się nie tylko kategoriami estetycznymi, lecz również doświadczeniem budującym relację odbiorcy z obiektem.

W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera społeczna odpowiedzialność decyzji artystycznych podejmowanych przez Martę Kwiatek. Niezależnie od medium, którym się posługuje, jej prace ujawniają świadomość odbiorcy oraz przekonanie, że praktyka artystyczna pozostaje formą uczestnictwa w rzeczywistości społecznej.

Właśnie dlatego doktorski cykl *Mineralne gatunki jako pierwotni i ostateczni mieszkańcy Ziemi* jest dla mnie zaskoczeniem. Gdyby stanowił jedynie poprawnie zrealizowaną odpowiedź na założony temat badawczy, można byłoby odczytywać go jako kolejną konsekwentną realizację wynikającą z dotychczasowej praktyki artystki. Tymczasem zarówno jej portfolio, jak i przebieg kariery zawodowej wskazują na twórczynię funkcjonującą przede wszystkim w relacji z odbiorcą – inicjującą działania, budującą sytuacje uczestnictwa i tworzącą przestrzeń dialogu. Od książek dla dzieci po realizacje w przestrzeni publicznej, jej projekty zakładają obecność drugiego człowieka.

W ocenianej pracy doktorskiej sytuacja ulega zasadniczej zmianie. Zamiast gestu skierowanego na zewnątrz otrzymujemy wypowiedź o charakterze introspektywnym. Nie ma tu retoryki manifestu, społecznego zaangażowania ani potrzeby formułowania jednoznacznych deklaracji. Pojawia się natomiast narracja kameralna, oparta na uważnym doświadczeniu, obserwacji i refleksji. Artystka rezygnuje z pozycji organizatorki zbiorowych doświadczeń, zapraszając odbiorcę do współobecności wobec procesu, który ma charakter głęboko osobisty. To właśnie ta zmiana perspektywy stanowi, moim zdaniem, jeden z najistotniejszych i najbardziej interesujących aspektów prezentowanego projektu.

Uwagi wstępne i podstawa formalna

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska *Mineralne gatunki jako pierwotni i ostateczni mieszkańcy Ziemi* mgr Marty Kwiatek została przygotowana zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce oraz aktami wykonawczymi regulującymi tryb nadawania stopnia doktora w dziedzinie sztuki.

Praca powstała w modelu doktoratu artystycznego opartego na badaniach poprzez praktykę, którego elementami są pisemna refleksja teoretyczna, metodologiczna oraz osiągnięcie twórcze. Proces tworzenia staje się narzędziem badawczym.

Konstrukcja rozprawy doktorskiej opiera się na trzech powiązanych ze sobą częściach. Pierwsza z nich dotyczy serigrafii rozumianej jako medium artystyczne, z uwzględnieniem jej kontekstu historycznego oraz wymiaru manualnego, związanego z wiedzą ucieleśnioną *Mētis* i praktyką pracy z materiałem. Druga część poświęcona jest zagadnieniom antropocentryzmu i posthumanizmu w odniesieniu do relacji z bytami nieludzkimi oraz ich znaczeniu w procesie twórczym. Trzecia część prezentuje realizacyjny efekt badań artystycznych

w postaci cyklu grafik *Mineralne gatunki jako pierwotni i ostateczni mieszkańcy Ziemi*, który stanowi zasadniczy komponent rozprawy doktorskiej.

Charakter rozprawy i jej struktura

Rozprawa została zorganizowana w trzech komplementarnych częściach. Pierwsza część pracy dotyczy serigrafii jako medium oraz procesu twórczego i realizacji z uwzględnieniem wiedzy ciała. Autorka przedstawia historię techniki, analizuje jej rozwój na przestrzeni lat oraz systematyzuje wątek terminologiczny. Dzięki przedstawieniu różnicy między sitodrukiem a serografią, bez wątplenia pozwala usytuować tę drugą w artystycznym obszarze grafiki warsztatowej.

Poprzez analizę własnej praktyki artystycznej doktorantka uzasadnia swoją pozycję osoby eksperckiej w zakresie serigrafii. Wskazuje, że kompetencje rozwijane w toku pracy z medium nie opierają się wyłącznie na wiedzy teoretycznej, lecz również na doświadczeniu zdobywanym poprzez wieloletnią obecność w procesie twórczym, zdolność adaptacji do zmiennych warunków pracy oraz wypracowaną w praktyce postawę rezyliencji.

W tym kontekście autorka odwołuje się do koncepcji *Mētis*, rozumianej jako szczególnie rodzaj wiedzy praktycznej, sytuacyjnej i ucieleśnionej, nabywanej poprzez działanie,

doświadczenie oraz bezpośredni kontakt z materią. Powołując się na refleksje Ewa Klekot, zgodnie z którymi ciało stanowi nośnik wiedzy powstającej w procesie interakcji z materiałem, dostrzega analogie pomiędzy praktyką ceramiczną a procesem serigraficznym.

Zdaniem autorki również w serigrafii istotna część wiedzy ma charakter niewerbalny i ucieleśniony. Rozwija się ona poprzez manualną pracę, powtarzalność działań, zaangażowanie ciała oraz bezpośrednio doświadczanie właściwości medium. Wiedza ta nie daje się w pełni zapisać w instrukcjach czy procedurach technologicznych, lecz ujawnia się

w praktycznym działaniu i umiejętności reagowania na nieprzewidywalne sytuacje pojawiające się w procesie twórczym. Tak sformułowane podejście stanowi istotny fundament

dla dalszych rozważań, wskazując na procesualny i eksperymentalny charakter praktyki artystycznej, w której wiedza wyłania się z działania, a nie jedynie z teorii.

Drugą część rozprawy Marta Kwiatek poświęca koncepcji artystycznej cyklu *Mineralne gatunki jako pierwotni i ostateczni mieszkańcy Ziemi*. Punktem wyjścia jest tutaj wiersz „Rozmowa z kamieniem” autorstwa Wisławy Szymborskiej, pokazujący inny niż antropocentryczny sposób postrzegania świata. Kierując się refleksją Szymborskiej, doktorantka deklaruje szczególną czułość wobec materii nieożywionej i podejmuje próbę budowania relacji opartych na partnerstwie, a nie dominacji.

W tym kontekście formułuje trzy kluczowe pytania badawcze: czy możliwa jest pozioma relacja między człowiekiem a kamieniem, czy człowiek może wyzbyć się egoizmu w relacji z bytem niehumanicznym oraz czy kamień może stać się partnerem, a nie jedynie źródłem inspiracji. Najciekawszym aspektem tej części rozprawy nie jest jednak próba udzielenia jednoznacznej odpowiedzi, lecz konsekwentne ukazywanie niemożliwości całkowitego wyjścia poza ludzką perspektywę. Autorka nie traktuje tej niemożności jako porażki badawczej,

ale jako istotny rezultat procesu artystycznego. Pytanie o egoizm okazuje się tu mniej pytaniem moralnym, a bardziej pytaniem o granice antropocentrycznego poznania.

Proces badawczy opiera się na długotrwałej obserwacji i dokumentacji struktur kamiennych gromadzonych na wyspach Lanzarote, Gran Canaria, Agistri, Teneryfie i Islandii oraz na wiślanych łachach kamiennych. Zebrany materiał staje się podstawą działań artystycznych realizowanych w technice serigrafii, traktowanej przez autorkę nie tylko jako medium twórcze, ale również jako narzędzie poznawcze. Szczególne znaczenie

przypisuje ona pracy manualnej, doświadczeniu ciała oraz wiedzy ucieleśnionej nabywanej w bezpośrednim kontakcie z materią. Cykl prac powstaje w procesie, który autorka określa jako próbę utrzymywania relacji poziomej z badanym bytem.

W całej rozprawie ujawnia się napięcie pomiędzy deklarowaną próbą odejścia od antropocentrycznego modelu opisu a koniecznością posługiwania się językiem zakorzenionym

w ludzkim doświadczeniu cielesności i relacyjności. Kamień, mimo posthumanistycznych założeń pracy, funkcjonuje w tekście jako byt włączany w siatkę relacji opisywanych poprzez ludzkie kategorie bliskości, dotyku i doświadczenia ucieleśnionego.

Najciekawszym w tej części pracy jest rozwinięta praktyka zapisu doświadczenia terenowego, w której obserwacja materii kamiennej zostaje przekształcona w język poetycki

operujący kategoriami ciała, dotyku i relacji. Szczególnie wartościowe są fragmenty o charakterze mikropercepcyjnym, ujawniające proces budowania więzi z materią oraz przechodzenie od obserwacji wizualnej do doświadczenia ucieleśnionego.

W tekście pojawia się również warstwa informacyjna o charakterze geograficzno-geologicznym, która ma charakter encyklopedyczny i nie zawsze zostaje w pełni zintegrowana z refleksją artystyczną. W rezultacie dochodzi do rozchwiania pomiędzy zapisem

doświadczenia, refleksją artystyczną a opisem kontekstowym.

W części trzeciej doktorantka przedstawia autorskie serigrafie będące efektem badań artystycznych oraz dołącza dokumentację wystawy będącą podsumowaniem cyklu *Mineralne gatunki jako pierwotni i ostateczni mieszkańcy Ziemi*.

Cykl obejmuje dziewięć grafik w formacie 70 × 50 cm wykonanych w technice serigrafii oraz jedną pracę wielkoformatową w formie instalacji (140 × 400 cm). Tematem realizacji jest wieloletnia fascynacja autorki gatunkiem kamiennym oraz wynikająca z niej postawa twórcza, w której inne byty traktowane są z uwagą i szacunkiem. Każda z grafik zawiera odmienny zestaw faktur kamiennych, co w zamierzeniu artystki buduje wewnętrzną dynamikę cyklu, przy zachowaniu jego spójności.

Cykliczność prac opiera się na powtarzalności motywu oraz monochromatycznej kolorystyce.

Istotnym aspektem realizacji jest deklarowane przez autorkę partnerskie i antyhierarchiczne podejście do relacji z kamieniem, obecne na wszystkich etapach

procesu

twórczego.

Z tego powodu prace pozostają bez tytułów, a sygnatury umieszczone są na ich rewersach.

Fragment dotyczący pracy wielkoformatowej oraz aranżacji wystawy wskazuje na świadome traktowanie przestrzeni ekspozycyjnej jako integralnej części procesu badawczo-artystycznego. Szczególnie interesujące jest wykorzystanie relacyjności i zmienności percepcji

– kompozycja nie jest tu stabilnym obiektem, lecz sytuacją zależną od ruchu i pozycji odbiorcy, co koresponduje z podejmowanym w rozprawie problemem powiązań między sprawczością twórcy, materii i widza.

Znaczącą wartością tej części rozprawy jest ukazanie wystawy jako rozszerzenia procesu badawczego, w którym znaczenie generowane jest nie tylko przez obiekty, ale również przez relacje przestrzenne, zmienną perspektywę odbiorcy. W tym sensie ekspozycja staje się nie tyle prezentacją efektów, co aktywną ich częścią. Jednocześnie jej opis momentami przyjmuje charakter sprawozdawczy, koncentrując się na szczegółach aranżacyjnych, które nie zawsze wnoszą dodatkową wartość analityczną. Warto byłoby silniej wyeksponować funkcję poszczególnych decyzji wystawienniczych w kontekście pytań badawczych, zamiast ich szczegółowego opisu.

Konkluzja

Tematyka oraz sposób realizacji podjętego przez doktorantkę zagadnienia świadczą o jej wysokiej samodzielności badawczej, uważnej obserwacji oraz dojrzałej wrażliwości artystycznej. Praca prezentuje konsekwentnie ukształtowany język formalny, którym autorka

posługuje się w sposób świadomy i precyzyjny w odniesieniu do podejmowanego problemu.

Wartościowym aspektem pracy jest próba potraktowania procesu twórczego jako przestrzeni generowania wiedzy, a nie jedynie jej ilustracji. Widoczna jest również intencja prowadzenia dialogu pomiędzy poszczególnymi częściami rozprawy, choć jego spójność w niektórych momentach ma charakter bardziej deklaracyjny niż w pełni domknięty strukturalnie.

Pytanie badawcze zostaje nie tylko podjęte, ale również konsekwentnie przepracowane w materiale artystycznym, prowadząc do wielowątkowej refleksji nad powiązaniem między człowiekiem a bytami nie-ludzkimi oraz nad granicami antropocentrycznego modelu poznania. Zamiast jednoznacznej odpowiedzi, otrzymujemy pogłębione

rozpoznanie.

napięć i zależności, które konstytuują te powiązania. Całość stanowi świadectwo dojrzałej praktyki artystyczno-badawczej, w której proces twórczy pełni funkcję narzędzia poznawczego, prowadzącego do wytworzenia własnego, konsekwentnego pola refleksji.

W związku z powyższym stwierdzam, że przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.), dlatego wnoszę o dopuszczenie mgr Marty Kwiatek do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

